

ŽIVOTNÍ STYL ZLÍNA ZA TŘICET LET

Dne 10. dubna 2017 se na popud primátora města konal na radnici zlínského magistrátu seminář nazvaný „Životní styl Zlína za třicet let“. Svým pojetím se jednalo o neobvyklou snahu nahlédnout do problematiky města ve vzdálených horizontech. Výběr přednášejících obsahoval tematické spektrum od obecných plánovacích vizí po konkrétní předpoklady transformace vybraných odvětví.

Setkání představovalo ojedinělý pokus o odhlédnutí od každodenních rutinních agend, které tvoří stěžejní náplň práce úředníků a politiků. Vize budoucnosti je jen rámcově naznačena v některých strategických dokumentech a současně je provázána velkým množstvím neznámých. Ale právě proto je potřeba se tímto neznámým zabývat, protože jen konkrétně vytýčený cíl se dá s jistotou následovat.

Popudem k uspořádání setkání byla snaha primátora **Miroslava Adámka** zabývat více budoucností, která není přímo konfrontována s horizontem volebního období. Čtyřletý cyklus je pro samosprávu na jedné straně symbolem demokratické obměny jejich představitelů, na druhé straně je to poměrně výrazný determinant, který značně omezuje ambice realizovat jednotlivé záměry zvolené garnitury. Je zřejmé, že přesah volebních období dokážou s jistotou překonat právě strategické dokumenty. Ty jsou však jen málokdy povinnou součástí obecní dokumentace. Díky provázanosti různých odvětví a dotačních titulů má dnes už naprostá většina obcí své strategické plány a mnoho dalších generelů a strategií, nicméně mnohé z těchto dokumentů jsou pořizovány jen formálně, případně nejsou dostatečně závazné a nezřídka končí „v šuplíku“.

V dlouhodobé strategii obcí by byla správná taková vize, se kterou by se mohly ztotožnit nejen skupiny zadavatelů, ale i jejich následovníků. Ideálem by pak byla vize, která by dokázala překročit prostor radnice a stala by se nedílnou součástí města tak, jak ho vnímají jeho obyvatelé a uživatelé.

Primátor města, doktor **Miroslav Adámek**, proto úvod věnoval právě potřebě zabývat se městem s vizí delší, než je jen volební období. Takové vize je ovšem potřeba tvořit za pomoci odborníků nejrůznějších profesí a především pak společnou diskusí. Uvedl, že Zlín, stejně jako jiná města, čelí mnoha běžným potížím, které významně zatěžují jeho provozní kapacity. Je však potřeba hledat klíč k řešení specifických problémů Zlína, kterými jsou kupříkladu velmi rozsáhlá městská památková zóna, rozpolcenost městského centra, postupná přestavba průmyslových areálů, či nedostatek ploch pro bytovou zástavbu i průmysl.

Rektor Univerzity Tomáše Bati, profesor **Petr Sába** popsal současný Zlín jako „regionální provincionální město se vzpomínkou na slavnou minulost“. Taková nálepka sice není příliš lichotivá, ale lze se ní jen obtížně polemizovat. Pan rektor popsal vývoj university a nástin její budoucnosti. Nepříliš optimistický pohled vychází z všeobecného demografického vývoje, který předpokládá ruku v ruce s celkovým poklesem počtu obyvatel města i pozvolný pokles současného počtu státem dotovaných studentů, přičemž úbytek bude třeba nahradit studenty ze zemí mimo EU. Současný počet studentů je cca 9 000 a i cílový stav 10 000 studentů v horizontu 10 let bude náročný cíl. Svoji velikostí a zaměřením směřuje zlínská univerzita k principu tzv. podnikatelské univerzity, která je postavena na přímém vztahu studia a podnikatelských subjektů v jeho bezprostřední návaznosti. I v nepříliš optimistických parametrech je univerzita pro město nesporným přínosem jak na poli vzdělanostního potenciálu, tak pro společenský život univerzity a studentů. Instituce významným způsobem formuje tvář i klima města a jeho možnosti. V budoucnu se Univerzita Tomáše Bati pokusí naplnit své označení podnikatelské univerzity skrze zvýšení podílu výzkumu na rozpočtu univerzity, podporou transferových aktivit, tedy například zakládáním startupů, dalším rozvojem

celoživotního vzdělávání a zajištěním dostatku studentů pomocí samoplátců. Právě zahraniční studenti mohou spoluvytvářet charakter kosmopolitního města. Zlínská univerzita si je dle slov profesora Sáhy vědoma měřítka a limitů menší krajské univerzity. Současně ale cítí potřebu přizpůsobovat prostředí školy i města samotného neustále se zvyšujícím nárokům. Univerzita se chce podílet na rozvoji konkurenceschopného města. Města, ve kterém se bude dobře žít.

Analytik a ekonom **Luděk Tesař**, který se dlouhodobě věnuje obecním financím, vyhodnotil současnou ekonomickou situaci měst a zvláště pak Zlína. Celorepublikově je v posledních letech znatelný hospodářský růst, provozní saldo státu se díky ekonomické situaci (silný průmysl a s tím spojený vývoz, spotřeba domácností, míra nezaměstnanosti, sazba koruny aj.) po dlouhé době dostává do vyrovnané pozice. Obdobná situace je u rozpočtů měst, které jsou obecně v dobrém stavu. Problémy jsou především s kumulací přebytků, které vychází z potíží obcí rozumně investovat kapitál. Meziročně klesly investice o třetinu, což významným způsobem brzdí tok financí i rozvoj území. Jako hlavní zdroj problémů obecních financí jmenoval dotační politiku, komplikovanost investic, plynoucí z legislativní a byrokratické složitosti a právě hromadění kapitálu. Nemalé potíže způsobuje i nedostatek kvalifikované pracovní síly a zvláště ve veřejné sféře nedostatek lídrů, kteří by vize vytvářeli a realizovali.

Město Zlín je podle jeho slov ve výborné kondici, má velmi dobré finanční parametry a jeho okamžitý investiční potenciál je obrovský. Pozitivním ukazatelem je i zde provozní saldo, dané dobrými růsty příjmů a snížením provozních nákladů. Vznikají tak zajímavé možnosti pro investice. Investice je však nezbytné lokalizovat rozumně, například do infrastruktury, která pomáhá vytvářet podmínky k podnikání. Dále jde o opatření ke snižování provozních výdajů a k efektivnějšímu využití majetku. Je třeba se zaměřit na

práci, podmínky (a ne podporu) podnikání a prosperitu. Z demografie pochválil zastavení poklesu počtu obyvatel města a současně vzestup Zlína jakožto centra pracovních příležitostí celého kraje.

Část přednášky věnoval kritice dotací, když popsal deformace, které takový systém přináší. Dotace dle jeho názoru přehodnocují obecní priority a nastavené podmínky mnohdy zatěžují následně provozní výdaje neúměrným způsobem. Z toho důvodu označil vliv některých dotací za škodlivý. V souvislosti s městem Zlínem poukázal na fakt, že v něm dotace nehrají významnou roli, když se na investicích města podílí přibližně jednou desetinou a jejich podíl se nadále zmenšuje.

Konkurence měst je v dnešním globálním světě především v prostředí, které svým obyvatelům a podnikatelům nabízí. Zjednodušeně je tedy rozhodujícím předpokladem pro úspěšné město skutečnost, aby se v něm žilo a pracovalo dobře.

Profesor Fakulty architektury na Českém vysokém učení technickém, architekt **Karel Maier** se ve svém příspěvku zpočátku věnoval obecným požadavkům na vytváření vizi a problematikým okruhům, které takové procesy provázejí: „*Největší význam má strategické plánování v kritických situacích, kdy je třeba učinit strategické rozhodnutí v zájmu budoucnosti a kdy si všichni, kterých se to týká, uvědomují potřebu zásadní změny v dosavadním způsobu jednání a chování. Pak je totiž reálné překonat partikulární zájmy účastníků a jejich vzájemné střety a dosáhnout konsenzu nejen o tom, co chceme, ale i o tom, co pro dosažení cíle uděláme a co ze svých partikulárních zájmů a cílů pro jeho dosažení třeba i obětujeme.*“

Z obecné části přešel do realit města, které má sice status města krajského, nicméně nemá staletou kulturní tradici, neleží na důležitých dopravních cestách, a navíc se rozdělením federace ocitlo na okraji státu. Podrobil Zlín kritickému pohledu města, které má za sebou slavné 20. století, ovšem v prostředí významných společenských a ekonomických proměn na začátku 21. století nenabízí v neregionálním kontextu žádnou přidanou hodnotu. Není sice městem specifických problémů, ovšem ne-

daří se mu ani v tak kvantifikovatelném parametru, jako je růst podílu vysokoškolsky vzdělaných lidí. Rizikem nízké konkurenceschopnosti na mapě obdobných sídel nemusí být přímo úpadek nebo návrat do chudoby a bezvýznamnosti, jako spíše pokles do kategorie provinčnosti místního centra.

Zlín je, ať už chceme, či nikoli, spojován s odkazem firmy Baťa. Když se řeklo „Zlín“, všichni si představili boty. V kontrastu s touto historickou ikonou vznesl otázku, co si má svět vybavit, když se řekne „Zlín“ v roce 2150?

Doktorka **Ingrid Poppe** otevřela přednášku na téma sdílení svou nedlouhou zkušeností z života ve městě Zlíně, který ji rozhodně nezklamal, ba naopak ji neustále motivuje k rozvoji dalších aktivit. Sdílení, případně komunitní aktivity, které dodnes přetrvává především na venkově, popsala jako běžnou součást fungování lidské společnosti. Sdílení dočasně ztratilo svůj význam v prostředí konzumní společnosti, která se skrze spotřebu jakožto hlavní cíl svého fungování dostala mimo parametry dnes popsané v trvale udržitelném rozvoji.

Mezi hlavními profity sdílení patří ekonomie zdrojů a prostředků, které při intenzivnějším využití dosahují daleko vyšší efektivity, než je tomu při užívání 1:1. Jednotlivé prostředky a zdroje jsou dostupné většímu množství aktérů.

Mezi úspěšné příklady možností sdílení ve městě uvedla komunitní zahrady, kompostárny, sdílení aut, kol, náradí a v neposlední řadě coworkingové prostory nejružnějších kategorií od sdílených řemeslných dílen, kuchyní, učeben přes kanceláře až po technicky vospělá pracoviště. Právě při sdílení prostor nejde pouze o ekonomickou stránku věci, ale nesmírně cenné jsou i příležitosti k setkávání s množstvím lidí obdobného zaměření a zájmů.

Zvláště v prostředí řemesel existuje potenciál lidí, kteří by sice měli zájem vyrábět a prodávat svoje výrobky, nedisponují ovšem odvahou, případně prostředky, které by do náročného vybavení provozu mohli investovat. Specificky vybavená sdílená pracoviště takovým lidem umožňují nájem, který je pro jejich aktivity dostupnější a tím činí jejich ideje realizovatelnější.

Mezi další benefity sdílení řadí silnější vztahy aktérů ke svým činnostem, proto-

že se zabývají takovými aktivitami, které jsou pro ně atraktivní. Jejich osobní spokojenost tak pozitivně ovlivňuje kvalitu života. Sdílení na lokální úrovni je pak obecně platformou podporující kvalitní produkci na lokální úrovni, která je výhodná z hlediska samostatnosti regionů. Rovněž efektivnější využití zdrojů vede k nižší míře plýtvání, což se ukazuje jako významný profit ekologický.

Ve vztahu Zlína a jeho univerzity shledává hlavním problémem neschopnost města udržet si následně své studenty. Po absolvování mnozí odcházejí, čímž Zlín ochuzují.

Facilitátor **Martin Nawrath** přednesl příspěvek označený jako „vize participativní“. Ohlédl se do doby nepříliš minulé, kdy bylo slovo plánování vzhledem k historickým souvislostem slovem téměř zakázaným a současně poukázal na to, že v dnešní době je to zase slovo participace, které mnohdy vyvolává rozporuplné emoce.

Vzhledem ke svým obsáhlým zkušenostem z participativních procesů přináší tolik potřebný pohled z perspektivy běžného občana, pro kterého je velká část práce komunálních úředníků i politiků neznámou. Dle jeho názoru je nezbytné, aby vize města byla současně i vizí jeho občanů. Rozsáhlé odborné strategie a složité koncipované záměry nejsou pro jednotlivé občany čitelné a ti pak nemají prakticky ani možnost se s takto postavenými dokumenty ztotožnit. Apeloval tedy na formulování vizí srozumitelných, ale současně i vizí sdílených, takových, které podněcují zapojení a snahy o jejich naplňování i mezi běžnými občany. Vymezil se proti slovům Ludka Tesaře, který zpochybnil ideu participativních rozpočtů a poukázal na velké přínosy participativních postupů, které jsou krom zvýšené míry akceptace výsledného řešení často zdrojem sekundárního budování sociálních struktur mezi jeho účastníky. Participace tedy není jen cestou, která může napomoci dosáhnout jednotlivého cíle, ale především nástrojem vzájemného propojování obyvatel při řešení rozličných témat.

Poukázal dále na nutnost chápat občany nejen jako kverulanty, ale i jako nositele specifických potřeb a znalce svého vlastního prostředí. Proto je jejich zapojení důležité při řešení problémů nejen lokálního charakteru.

Závěr patřil historikovi **Zdeňku Poludovi**, který ve stručnosti představil vizionářství společnosti Baťa a především způsoby práce, které dovedly tuto společnost k celosvětovému uznání. Z pohledu celého semináře tak šlo o jakousi exkursi do slavné minulosti, která představuje sice již notně opotřebenou, ale stále zdaleka nejvýznamnější asociaci na město Zlín.

Seminář představil rozmanité spektrum přednášek, které svojí tematikou sice neobsáhly, ale ani nemohly obsáhnout celé spektrum problémů města Zlína. Za cenné na jeho uskutečnění lze považovat zlomení principu: “problémy známe, bavíme se o nich, ale za zavřenými dveřmi“. Proto vzešlo ze setkání mnoho zajímavých podnětů. Věříme,

že nezůstanou zapomenuty, ale stanou se ideálně byt' nepatrnou, ale přesto hybnou silou v dalším úsilí o hledání vizí, které jsou tolik potřebné. Zamýšlení nad vzdálenějšími horizonty v současném uspěchané době vyžaduje širokou diskusní platformu a odvalu. Setkání podobná tomu zlínskému sice nemohou vést k naplnění konkrétních cílů, přesto cíl mají. Cílem je otevřený rozhovor o problémech, které v každodenním životě a krátkodobém horizontu považujeme za neřešitelné, a proto je vytěšňujeme. To ovšem neznamená, že problémy přesahující naši každodennost přestanou existovat, nebo se budou v čase posunovat stále před námi. Je proto zapotřebí vážít si úsilí, se kterým Zlín k diskusi o svém životním stylu za 30 let přistoupil.

Závěry ze semináře naleznou své uplatnění v rámci procesu strategického plánování statutárního města Zlína. Časový rámec stávající strategie ZLÍN 2020 se blíží ke svému dovršení, a proto město v současné době připravuje evaluaci jejího dosavadního naplňování. V průběhu následujícího roku pak bude přijato rozhodnutí, zda bude strategie jen technicky aktualizována s časovým rámcem v souladu s následujícím programovým obdobím Kohezní politiky Evropské unie, tedy do roku 2027, nebo zda bude podniknut více vizionářský krok v podobě zpracování zcela nové strategie s odvážnou vizí, směřující k dlouhodobému časovému horizontu.

*Ing. arch. Ivo Tuček
oddělení prostorového plánování
Magistrát města Zlína*